

უმბერტო ეკო
ვარდის სახელი

უმბერტო ეკო

ვარდის სახელი

Umberto Eco

IL NOME DELLA ROSA

იტალიურიდან თარგმნა ხათუნა ცხადაძემ

Si ringrazia la Direzione Generale per la Promozione e la Cooperazione Culturale del Ministero degli Affari Esteri italiano che ha contribuito a finanziare la pubblicazione di questo libro.

მადლობას ვუხდით იტალიის საგარეო საქმეთა სამინისტროს კულტურული თანამშრომლობის მთავარ სამმართველოს წიგნის გამოქვეყნების თანადაფინანსებისთვის.

© გამომცემლობა „დიოგენე“, 2011, 2012, 2016
ყველა უფლება დაცულია.

© 1980-2012 Bompiani / RCS Libri S.p.A.
1st edition Bompiani September 1980.
1st revised and corrected edition January 2012
ISBN 978-9941-11-529-5

www.diogene.ge

სარჩევი

რა თქმა უნდა, ხელნაწერი	15
შენიშვნა	25
პროლოგი	27
დღე პირველი	
პირველი უამი	
სადაც მონასტერს მიაღებოან და უილიამი დიდ გამჭრიახობას გამოავლენს	41
მესამე უამი	
სადაც უილიამსა და წინამძღვარს შორის ყურადსაღები საუბარი გაიმართება	49
მეექვსე უამი	
სადაც ადსო ეკლესიის კარით აღფრთოვანდება, უილიამი კი კაზალელ უბერტინუსს მოინახულებს	67
მეცხრე უამამდე	
სადაც უილიამსა და ბლახთა მცოდნე სევერინუსს შორის ფრიად განსწავლული საუბარი გაიმართება	102
მეცხრე უამის შემდეგ	
სადაც ვესტუმრებით სკრიპტორიუმს და გავიცნობთ სწავლულებს, გადამწერებსა და კომენტატორებს, ასევე უსინათლო უხუცესს, რომელიც ანტიქრისტეს ელის	109
მწუხრი	
სადაც მონასტრის დანარჩენ ნაწილს მოვინახულებთ. უილიამი პირველ დასკვნებს აკეთებს ადელმუსის სიკვდილის შესახებ, შუშის ოსტატს კი საკითხავ შუშებსა და იმ მოჩვენებებზე ესაუბრება, რომლებიც ზედმეტი კითხვის მოყვარულთ ესტუმრებიან ხოლმე	126
სერობა	
სადაც უილიამსა და ადსოს წინამძღვრის გულლია მასპინძლობა და ბრაზიან ხორხესთან ლაპარაკი ელით	138

დღე მემორე

ცისკრისა

სადაც მისტიკური ნეტარება ხანმოკლე აღმოჩნდება ერთი სისხლიანი მოვლენის გამო 147

პირველი ჟამი

სადაც უფსალელი ბენციუსი რალაც-რალაცებს აღიარებს, სხვასაც ბერენგარიუს არუნდელელი დაამატებს და აღსო მიხვდება, რა ყოფილა ქვეშარიტი მონანიება 159

მესამე ჟამი

სადაც მდაბითა ჩხუბს შეესწრებიან, აიმარუს ალექსანდრიელი რალაცებზე მინიშნებს და აღსო სინმინდესა და დემონის სიბინძურზე დაფიქრდება. შემდეგ უილიამი და აღსო სკრიპტორიუმში დაბრუნდებიან, უილიამი რალაც საინტერესოს მოჰკრავს თვალს, მესამედ საუბრობენ სიცილის მართებულობაზე, მაგრამ იმას მაინც ვერ ნახავს, რის ნახვაც უნდოდა 173

მექვსე ჟამი

სადაც ბენციუსის უცნაური მონათხრობი მონასტრის ცხოვრების ფრიად უღირს მხარეებს გამოავლენს 193

მეცხრე ჟამი

სადაც წინამძღვარი ამაცობს თავისი მონასტრის სიმდიდრით, უფრთხის მწვალებლებს და ბოლოს აღსოს ეჭვიც შეეპარება, ვაითუ არ ღირდა მონასტრის დატოვება ქვეყნიერების სანახავადო 200

მწუხრის შემდეგ

სადაც, თუმცა კი თავი მოკლეა, უხუცესი აღინარდუსი საინტერესო რამეებს ჰყვება ლაბირინთზე და იმაზეც, თუ როგორ უნდა მასში შეღწევა 221

სერობა

სადაც შედიან ციტადელში, ხედებიან იდუმალ სტუმარს, ნახავენ საიდუმლო ბარათს ნეკრომანტული ნიშნებით, და ნახვისთანავე გაუჩინარდება ნიგნი, რომელსაც შემდეგ დიდხანს ეძებენ. არც უილიამის ძვირფასი საკითხავი შუშების ქურდობა იქნება ამ თავის უკანასკნელი ამბავი 226

ღამე

სადაც ბოლოს და ბოლოს შეაღწევენ ლაბირინთში, უცნაური ხილვები ეწვევათ და, როგორც ლაბირინთებში ხდება ხოლმე, იკარგებიან 237

დღე მისამდე

ქებანიდან პირველ უამამდე

სადაც გაუჩინარებული ბერენგარიუსის სენაკში სისხლიან
ნაჭერს პოულობენ და სულ ესაა 253

მესამე უამი

სადაც ადსო სკრიპტორიუმში თავისი ორდენის ისტორიასა
და წიგნების ხვედრზე დაფიქრდება 255

მეექვსე უამი

სადაც საღვატორე ადსოს ბევრ რამეს გაუმხელს.
მისი აღსარება, რომელიც ორი სიტყვით ვერ გადმოიცემა,
ფრიად შეაშფოთებს ადსოს 260

მეცხრე უამი

სადაც უილიამი ადსოს ნაირ-ნაირ მწვალებლობასა და
ეკლესიაში უბრალოთა როლზე ესაუბრება, ზოგად კანონთა
შეცნობადობაზე თავის ექვებს უზიარებს და საკმაოდ
გასაგებად უხსნის, როგორ ამოხსნა ვენანციუსის
დატოვებული ნეკრომანტული ნიშნები 273

მწუხრი

სადაც კვლავ ვესაუბრებით წინამძღვარს, უილიამს
რამდენიმე გამაოგნებელი აზრი მოსდის თავში ლაბირინთის
გამოცანის ამოსახსნელად და ყველაზე გონივრული
ხერხით გაართმევს თავს ამ ამოცანას. შემდეგ კი
გმირები ყველის კერძს შეექცევიან 294

სერობის შემდეგ

სადაც უბერტინუსი ადსოს დოლჩინოს ამბავს უყვება,
სხვა ამბებს ადსო თავად იხსენებს ან ბიბლიოთეკაში
კითხულობს, შემდეგ კი შეხვდება ასულს, რომელიც
ისეთი მშვენიერი და ძრწოლისმომგვრელია, როგორიც
სამორად დანყობილი ლაშქარი 311

ლამე

სადაც საქციელწამხდარი ადსო აღსარებას ეუბნება უილიამს და
სამყაროს შექმნაში ქალის როლზე დაფიქრდება, თუმცა შემდეგ
მამაკაცის გვამს აღმოაჩენს 351

დღე მიმოხე

ქებანი

სადაც უილიამი და სევერინუსი ბერენგარიუსის
გვამს ათვალეებენ, აღმოაჩენენ, რომ
მიცვალებულს ენა აქვს გაშავებული, რაც ერთობ
უცნაურია ნყალში დამხრჩვალისთვის; შემდეგ
საშინელ შხამებსა და დიდი ხნის წინათ მომხდარ
ქურდობაზე საუბრობენ

361

პირველი ჟამი

სადაც უილიამი ჯერ სალვატორეს მოაყოლებს
საკუთარ წარსულს, შემდეგ კი მეკუჭნავეს,
სევერინუსი მოპარულ შუშებს იპოვის,
ნიკოლოზი ახლებს მოიტანს და ექვსი თვალით
შეიარალებული უილიამი ვენანციუსის
ხელნაწერის ნაკითხვას ეშურება

371

მესამე ჟამი

სადაც ადსოს სიყვარული ტანჯავს, შემდეგ მოდის
უილიამი ვენანციუსის ტექსტით, რომელიც ამოხსნის
შემდეგაც ამოუხსნელი რჩება

385

მეექვსე ჟამი

სადაც ადსო თირკმელა სოკოს საძებნელად
მიდის და მონასტრისკენ მომავალ მინორიტებს
შეხვდება, ეს უკანასკნელნი დიდხანს ესაუბრებიან
უილიამს და უბერტინუსს და ძალიან სავალალო
ამბები გაირკვევა იოანე XXII-ის შესახებ

400

მეცხრე ჟამი

სადაც მონასტერში მოდიან პოჯეტოს კარდინალი,
ბერნარ გუი და ავინიონის სხვა წარმომადგენლები,
შემდეგ კი ყველა სხვადასხვა რამეს აკეთებს

417

მწუხრი

სადაც ალინარდუსი თითქოს მნიშვნელოვან
რამეს ამბობს და უილიამი უეჭველ შეცდომათა
საშუალებით სავარაუდო ქეშმარიტებასთან
მისვლის თავისეულ მეთოდს განმარტავს

421

სერობა

სადაც სალვატორე სასწაულებრივ მაგიაზე ლაპარაკობს

427

სერობის შემდეგ

სადაც ხელმეორედ შედიან ლაბირინთში და „აფრიკის კიდის“
ზღურბლამდე მივლენ, თუმცა შიგნით შელწევა
შეუძლებელია, რადგანაც უცნობია, რა არის
ოთხის პირველი და მეშვიდე. და ბოლოს ადსოს
კვლავაც შემოუტევეს, თანაც ფრიად
მეცნიერულად, სიყვარულის სენი

431

ლაპე

სადაც სალვატორე საცოდავად უვარდება კლანჭებში
ბერნარ გუის, ადსოს სანატრელ გოგონას შეიპყრობენ,
როგორც კუდიანს და იმ ლამეს ყველანი
წინანდელზე უფრო უბედურები და შემფოთებულები
წებებიან დასაძინებლად

455

დღე მისუთი

პირველი უამი

სადაც ბერები ძმურად კამათობენ იესოს სილარიბეზე

464

მესამე უამი

სადაც სევერინუსი უილიამს ერთი უცნაური წიგნის ამბავს
გაუშხელს, უილიამი კი დელეგაციის წევრებს ამქვეყნიური
მთავრობის ერთ ფრიად უცნაურ მოსაზრებას გააცნობს

482

მეექვსე უამი

სადაც სევერინუსს მოკლულს ნახულობენ,
მისი წიგნი კი აღარსად ჩანს

495

მეცხრე უამი

სადაც აღსრულდება სამართალი და იქმნება
უცნაური შთაბეჭდილება, რომ ყველა ცდება

509

მწუხრი

სადაც უბერტინუსს გააპარებენ, ბენციუსი უეცრად
გამოსწორდება, უილიამი კი ავხორცობის ნაირგვარ
გამოვლინებაზე დაფიქრდება, რომლებსაც
იმ დღეს გადაეყარა

537

სერობა

სადაც მოისმენენ ქადაგებას ანტიქრისტეს მოსვლაზე
და ადსო საკუთარი სახელების ძალას აღმოაჩენს

545

დღე მიქცხსე

ცისკრისა

სადაც მთავარნი აღზევდებიან, მალაქია კი მინას განერთხმის 561

ქებანი

სადაც ახალ მეკუჭნავეს აირჩევენ, ახალ ბიბლიოთეკარს კი არა 567

პირველი ჟამი

სადაც, სანამ საგანძურს ათვალიერებენ,
ნიკოლოზი უამრავ რამეს მოჰყვება 571

მესამე ჟამი

სადაც ადსო Dies irae-ს უსმენს და საოცარი რამ ეზმანება 581

მესამე ჟამის შემდეგ

სადაც უილიამი ადსოს თავის სიზმარს უხსნის 597

მეექვსე ჟამი

სადაც ბიბლიოთეკართა ამბავს გაიხსენებენ და
იდუმალ წიგნზეც ახალ რამეებს შევიტყობთ 602

მეცხრე ჟამი

სადაც წინამძღვარი უილიამის მოსმენას არ ისურვებს,
ძვირფას ქვათა მეტყველებაზე გვიყვება და აშკარაა,
რომ იმ უსიამოვნო ამბებში ქექვა აღარ სურს 609

მწუხრსა და სერობას შორის

სადაც უილიამი გაბრუებულია, მე კი მოკლედ მოგითხრობთ,
რა მოხდა ამასობაში 622

სერობის შემდეგ

სადაც უილიამი თითქმის შემთხვევით ამოხსნის
„აფრიკის კიდეში“ შეღწევის საიდუმლოს 626

დღე მიჰვიდო

ღამე

სადაც იმდენ უჩვეულო და ღირსშესანიშნავ ამბავს აეხდება ფარდა,
მათი შეჯამება რომ მოვიწოდოთ, ეს თავი და მისი ქვესათაური ღამის
ერთი სიგრძისა გამოვიდოდა. ეს კი ჩვეულებას ეწინააღმდეგება 635

ღამე

სადაც მსოფლიო ხანძარი მოხდება და მეტისმეტი
ზნეობრიობის გამო ჯოჯოხეთის ძალები გაიმარჯვებენ 658

გოლო ფურცელი

677

შენიშვნა ახალი გამოცემისთვის

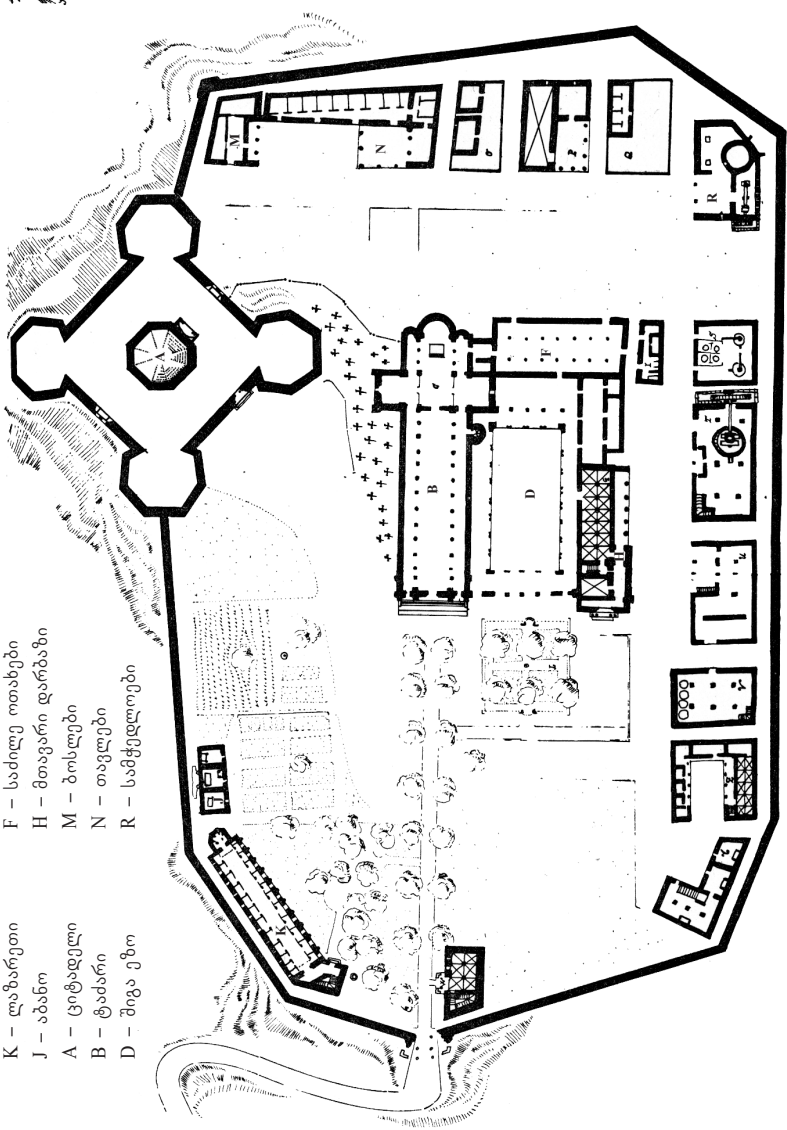
741

პარღის
სახელი

- K - ლაზარეთი
- J - აბანო
- A - ცენტრალური
- B - ტახტი
- D - შიგა ეზო

- F - საძირკე თიხები
- H - მთავარი დარბაზი
- M - ბოსტანი
- N - თიხები
- R - სამკურნალოები

რა თქმა უნდა, ხელნაწერი

1968 წლის 16 აგვისტოს ხელში ჩამივარდა წიგნი, რომელიც ვინმე აბატ ვალეს კალამს ეკუთვნოდა: „*Le manuscrit de Dom Adson de Melk, traduit en français d'après l'édition de Dom J. Mabillon*“ (*Aux Presses de l'Abbaye de la Source, Paris, 1842*)¹. გამოცემა, რომელსაც მწირი ისტორიული მითითებები ერთვოდა, XIV საუკუნის ხელნაწერის ზედმიწევნით გამეორების მცდელობა იყო. თავის მხრივ, ეს ხელნაწერი მელქის მონასტერში უპოვია მეჩვიდმეტე საუკუნის ერთ სწავლულს, რომელსაც უდიდესი ღვაწლი მიუძღვის ბენედიქტელთა ორდენის ისტორიის შესწავლაში. ამ ღირსშესანიშნავი აღმოჩენით გახალისებულს (მე უკვე მესამე ვიყავი, ვინც ეს ხელნაწერი აღმოაჩინა), პრალაში ძვირფასი ქალის მოლოდინში მარტოობა არც კი მიგრძნია. სამი დღის შემდეგ საბჭოთა ჯარებმა დაიპყრეს ბედკრული ქალაქი. მე გამიმართლა და ლინცს, ავსტრიის საზღვარს, მივალწიე, ვენაში კი ჩემს მეგობარ ქალს შევხვდი და ერთად ავუყევეით აღმადუნაის.

---

¹ „მელქელი მამა ადსონის ჩანაწერები, ფრანგულად თარგმნილი მამა ჟ. მაბიონის გამოცემიდან“, პარიზი, ლა-სურის სააბატოს სტამბა, 1842 (ფრ.).

უდიდესი გზნებით, მოჯადოებული ვკითხულობდი მელქელი ადსოს შემზარავ ამბავს. გატაცებულმა, თითქმის სულმოუთქმელად ვთარგმნე მისი მონათხრობი „ჟოზეფ ჟიბერის“ რვეულებში, რომლის ფურცლებზეც ასე სასიამოვნოა წერა, თუ კალამი რბილია. მელქის შემოგარენს მივადექით, სადაც მდინარის პირას, შემალლებულზე, საუკუნეთა მანძილზე მრავალჯერ რესტავრირებული ულამაზესი მონასტერია აღმართული. თუმცა, როგორც მკითხველი თავადაც მიხვდება, მონასტრის ბიბლიოთეკაში ადსოს ხელნაწერის კვალსაც ვერ მივაგენი.

ზალცბურგში ჩასვლამდე, ერთ უბედურ ღამეს, მონდზეეს ნაპირზე მდებარე პატარა სასტუმროში უეცრად დასრულდა ჩვენი მოგზაურობა: ჩემი თანამგზავრი გაქრა და აბატ ვალეს ნიგნიც თან გაიყოლა, თუმცა ეს განგებ კი არ გაუკეთებია, არამედ – თავისი უთავბოლობითა და უპასუხისმგებლობით. ჩვენს ურთიერთობასაც ამით მოულო ბოლო. ასე დამრჩა საკუთარი ნაწერით სავსე რვეულები ხელთ და ვეებერთელა სიცარიელე – გულში.

რამდენიმე თვის შემდეგ პარიზში გადავწყვიტე, ბოლომდე მიმეყვანა კვლევა. ფრანგული ნიგნიდან შემორჩენილ მწირობებს შორის იყო მითითებაც ნყაროზე, უაღრესად დანვრილებითი და ზუსტი:

VETERA ANALECTA, Sive COLLECTIO VETERUM ALIQUOT OPERUM & Opusculorum omnis generis, Carminum, Epistolarum, Diplomatum, Epitaphiorum, & CUM ITINERE GERMANICO, Adnotationibus & aliquot disquisitionibus R.P.D. Joannis Mabillon, Presbiteri ac Monachi Ord. Sancti Benedicti e Congregatione S. Mauri. – NOVA EDITIO Cui accessere MABILONII Vita & aliquot opuscula, scilicet Dissertatio de PANE EUCHARISTICO, AZYMO ET FERMENTATO, ad Eminentiss. Cardinalem BONA. Subjungitur opusculum ELDEFONSI Hispaniensis Episcopi de eodem argumento ET EUSEBII Romani ad THEOPHILUM Gallum epistola, DE CULTU SANCTORUM IGNOTURUM,

Parisiis, apud Levesque, ad Pontem S. Michaelis, MDCCXXI, cum privilegio Regis.²

სასწრაფოდ მოვიხიე „Vetera Analecta“ სენტ-ჟენევიევის ბიბლიოთეკაში, მაგრამ, ჩემდა გასაოცრად, ამ გამოცემას ორი რამ განასხვავებდა იმისგან, რომელსაც ვეძებდი: გამომცემელი იყო Montalant, ad Ripam P. P. Augustinianorum (*prope Pontem S. Michaelis*)³, თარიღი კი – ორი წლით გვიანდელი. აღარცაა საჭირო თქმა, რომ ეს „Analecta“ არავითარი მელქელი ადსოს, ანუ ადსონის, ხელნაწერს არ შეიცავდა. ესაა უბრალოდ, როგორც ყველას შეუძლია გადაამონმოს, მცირე და საშუალო ტექსტების კრებული, ვალეს მონათხრობი კი ასობით გვერდზე იყო გაშლილი. შუა საუკუნეების უდიდეს მკვლევარებს დავეკითხე, მათ შორის უძვირფასეს და დაუვინყარ ეტიენ ჟილსონს, მაგრამ ნათელი იყო, რომ ერთადერთი „Vetera Analecta“ სწორედ ის იყო, რომელიც სენტ-ჟენევიევეში ვიხილე. პასის მიდამოებში მდებარე ლა-სურსის სააბატოში შევლამ და ჩემს მეგობარ მამა არნე ლანეშტედტთან საუბარმაც დამარწმუნა, რომ არავითარ აბატ ვალეს არ დაუბეჭდავს ნაშრომები სააბატოს სტამბაში (არც კი არსებულა ასეთი სტამბა). ყველასათვის ცნობილია, რა ზედაპირულნი არიან ფრანგი მკვლევრები ბიბლიოგრაფიული მითითებებისას, მაგრამ ეს შემთხვევა ყოველგვარ ზღვარს სცილდებოდა. ვიფიქრე, ყალბი დოკუმენტი ჩამივარდა ხელში-მეთქი. თავად ვალეს წიგნს ველარაფრით დავიბრუნებდი

² ძველი ანთოლოგია, ანუ ძველი შრომებისა და თხზულებების – წერილების, ჩანაწერებისა და ეპიტაფიების – კრებული, ღირსი მამის, თეოლოგიის დოქტორის, წმინდა ბენედიქტეს ორდენისა და წმინდა მავრის კონგრეგაციის პრესვიტერის – ჟან მაბიონის გერმანულენოვანი შენიშვნებით, დანართებითა და გამოკვლევით. ახალი გამოცემა, რომელიც მაბიონის ცხოვრებას და მის თხზულებებს შეიცავს, კერძოდ კი, მიმართვას მის უწმინდესობა კარდინალ ბონასადმი „ზიარების კვრზე, ხმელსა და მჟავეზე“. ესპანეთის ეპისკოპოსის, ილდეფონსის შენიშვნებით ამავე საკითხზე და ევსებოუს რომაელის ეპისტოლით თეოფილე გალისადმი „უხილავ წმინდანთა თაყვანსაცემად“, პარიზი, ლევეკის სტამბა, სენ-მიშელის ხიდთან, 1721, ხელმწიფის ნებართვით (ლათ.).

³ მონტალანი, სენტ-ოგიუსტინის სანაპირო (სენ-მიშელის ხიდთან) (ლათ.).

(ყოველ შემთხვევაში, იმას ველარ ვთხოვდი, ვისაც ის ნაჰყვავ). მოკლედ, საკუთარი შენიშვნებილა მრჩებოდა, მათში კი უკვე თავადაც მეპარებოდა ეჭვი.

არსებობს რალაც მაგიური ნამები უკიდურესი გადალლილობისა და უდიდესი ფიზიკური აგზნებულობისა, როდესაც წარსულში გაცნობილი ადამიანები გვიდგებიან ხოლმე თვალწინ („*en me retraçant ces details, j'en suis à me demander s'ils sont réels, ou bien si je les ai rêvés*“)⁴. მოგვიანებით აბატ ბუკუას მშვენიერ წიგნში ამოვიკითხე, რომ შეიძლება, ადამიანს ჯერ ნაუკითხავი წიგნების ხილვაც ეწვიოს.

ალბათ, დღემდე უპასუხოდ დამრჩებოდა კითხვა, საიდან მოდიოდა მელქელი ადსოს ამბავი, რომ არა ერთი შემთხვევა: 1970 წელს ბუენოს-აირესში, კორინტესის ქუჩის ყველაზე ცნობილ პატიო დელ ტანგოს მახლობლად, ერთი პატარა ანტიკვარული წიგნის მაღაზიის დახლზე მილო ტემეშვარის წიგნის კასტილიურ ვერსიას წავაწყდი – „ჭადრაკის თამაშში სარკეების ხმარების შესახებ“, რომელიც ადრეც მიხსენებია (და არც პირველი ვყოფილვარ) ჩემს წიგნში „აპოკალიფსურნი და ინტეგრირებულნი“, როცა მის უკანასკნელ ნაშრომს – „აპოკალიფსის გამყიდველებს“ განვიხილავდი. ეს იყო ან უკვე სამუდამოდ დაკარგული ქართული ტექსტის (რომელიც თბილისში იყო გამოცემული 1934 წელს) თარგმანი და მასში, ჩემდა გასაოცრად, სიტყვასიტყვით მეორდებოდა მონაკვეთები ადსოს ხელნაწერიდან, მაგრამ წყაროდ არც ვალე იყო მითითებული და არც მაბიონი, არამედ – ვინმე ბერი ათანასე კირხერი (მაგრამ მისი რომელი თხზულება?). ერთი მეცნიერი, რომლის დასახელებასაც საჭიროდ არ მივიჩნევ, შემდგომ მარწმუნებდა (ზეპირად ახსოვდა კირხერის ნაშრომები), რომ დიდ იეზუიტს არასოდეს უხსენებია მელქელი ადსო. მაგრამ

⁴ ისე ცოცხლადაა ჩემში აღბეჭდილი თითოეული წვრილმანი, რომ საკუთარ თავს ვეკითხები, მართლა გადამხდა თუ მესიზმრა ყოველივე (ფრ.).

ტემეშვარის გვერდები ხელთ მქონდა და ის ეპიზოდები ზუსტად ემთხვეოდა ვალეს თარგმნილ ხელნაწერში აღწერილს (განსაკუთრებით ლაბირინთის აღწერა არ ტოვებდა ეჭვს). რაც უნდა დაენერა ამაზე ბენიამინო პლანიდოს⁵, აბატი ვალე არსებობდა და უეჭველად არსებობდა მელქელი ადსოც.

ვიფიქრე, რომ ადსოს მოგონებების ბედი საოცრად ჰგავდა მისსავე მონათხრობს: მათშიც ყველაფერი იდუმალებითაა მოხილი, ავტორის ვინაობით დაწყებული მონასტრის ადგილმდებარეობით დამთავრებული (რაზეც ადსო ჯიუტად დუმს), თუმცა დაახლოებით შეიძლება მოვიაზროთ ადგილი პომპოზისა და კონკის სიახლოვეს, აპენინის ქედის გასწვრივ – პიემონტს, ლიგურიასა და საფრანგეთს შორის (ანუ სადღაც ლერიჩიდან ტურბიამდე). ასევე სავარაუდოდ შეიძლება ითქვას, რომ აღწერილი მოვლენები 1327 წლის ნოემბრის მიწურულს ხდება, მაგრამ როდის წერს ავტორი, გაუგებარია. თუ გამოვთვლით, რომ 1327-ში ის მონასტრის მორჩილია, მოგონებებს კი უკვე სიკვდილს მიახლოებული წერს, შეიძლება ვივარაუდოთ, რომ ხელნაწერი XIV საუკუნის ბოლო ათ-ოც წელიწადშია დაწერილი.

მოკლედ, არცთუ ბევრი მიზეზი მქონდა საიმისოდ, რომ გამომეჭყეყნებინა მეთოთხმეტე საუკუნის მიწურულს გერმანელი ბერის მიერ ლათინურად დაწერილი ტექსტის მეჩვიდმეტე საუკუნის ლათინური გამოცემის ფრანგული ნეოგოთური საეჭვო ვერსიის ჩემი იტალიური თარგმანი.

პირველ რიგში, რა ენობრივი სტილისთვის მიმემართა წერისას? იმ პერიოდის იტალიურთან მორგების ცდუნება იმთავითვე უკუუვადე, როგორც სრულიად გაუმართლებელი: ადსო არა მხოლოდ წერს ლათინურად, არამედ ტექსტიდან ცხადად ჩანს, რომ ის (და ის მონასტერიც, რომელიც მასზე ამკარა ზეგავლენას ახდენს) ბევრად უფრო ძველ კულტურას მიეკუთვნება. ნათელია, რომ ეს ცოდნისა და სტილისტურ

---

⁵ La Repubblica, 1977 წ. 22 სექტემბერი (ავტ. შენიშვნა).

ჩვევათა მრავალსაუკუნოვანი ნაზავია, რომელიც ადრეული შუა საუკუნეების ლათინურ ტრადიციას უკავშირდება. ადსო აზროვნებს და წერს, როგორც პატრისტიკულ და სქოლასტიკურ ტექსტებზე აღზრდილი ბერი, შეუვალი ხალხური ენის მიმართ და სიღრმისეულად დაკავშირებული იმ ბიბლიოთეკის კედლებში დაცულ თხზულებებთან, რომელზეც მოგვითხრობს. მისი ამბავი კი (XIV საუკუნის ამბებსა და მინიშნებებს თუ არ ჩავთვლით, რომლებსაც თავად ადსოც მუდამ ყოყმანით, ყურმოკრულივით ახსენებს), თხრობის ენითა და ციტირებების მიხედვით შეიძლება XII ან XIII საუკუნეში დაწერილად ჩაგვეთვალა.

მეორე მხრივ, ცხადია, რომ ადსოს ლათინურის თავის ნეოგოთურ ფრანგულზე თარგმნისას ვალეს საკუთარიც ბევრი ჩაურთავს და არა მხოლოდ სტილისტური თვალსაზრისით. მაგალითად, პერსონაჟები დროდადრო მცენარეთა გარკვეულ თვისებებზე ლაპარაკობენ, რაც აშკარად ეხმიანება საუკუნეთა მანძილზე უამრავჯერ გადაკეთებულ „საიდუმლოთა წიგნს“, რომელსაც ალბერტ დიდის⁶ კალამს აკუთვნებენ. ცხადია, ადსოს უნდა სცნობოდა ეს წიგნი, მაგრამ ისიც ფაქტია, რომ მის მიერ ციტირებული ადგილები სიტყვასიტყვით იმეორებს, გნებავთ, პარაცელსუსის⁷ რეცეპტებს და გნებავთ, აშკარა ჩანართებს „ალბერტის“ ერთ-ერთი გამოცემიდან, რომელიც უდავოდ ტიუდორების ეპოქისაა⁸. მოგვიანებით ისიც გავარკვიე, რომ მაშინ, როცა ვალე ადსოს ხელნაწერს იწერდა (?), პარიზში დიდი და მცირე ალბერტის⁹ მეთვრამეტე საუკუნისეული გამოცემები არსებობდა, უკვე შეუქცევადად შერ-

⁶ ალბერტ დიდი (ალბერტ ფონ ბოლშტედტი) – გერმანელი ფილოსოფოსი, თეოლოგი და ბუნებისმეტყველი, დომინიკელი (დაახლ. 1193-1280).

⁷ პარაცელსუსი (ფსევდ. ნამდვილი სახელია ფილიპუს ავრეოლუს თეოფრასტუს ბომბასტუს ფონ პონენჰაიმი) – გამოჩენილი ექიმი და ალქიმიკოსი (1493-1541).

⁸ *Liber aggregationis seu liber secretorum Alberti Magni*, Londinium, juxta pontem qui vulgariter dicitur Flete brigge, ccccLxxxv. (ავტ. შენიშვნა).

⁹ *Les admirables secrets d'Albert le Grand*, A Lyon, Chez les Héritiers Beringos, Frates, à l'Enseigne d'Agrippa, Mdcclxxv; *Secrets merveilleux de la Magie Naturelle et Cabalistique du Petit Albert*, A Lyon, *ibid.*, Mdcclxxix. (ავტ. შენიშვნა).

ყვნილი. და მაინც დარწმუნებული ვერ ვიქნებით, რომ ტექსტი, რომელზეც ადსო (ან თუნდაც ის ბერები, რომელთაც ის ამა თუ იმ დიალოგს მიანერს) მუშაობდა, შენიშვნებს, სქოლიოებსა და მრავალრიცხოვან დანართებს შორის ისეთ მინიშნებებსაც არ შეიცავდა, რომლებიც შემდგომი ეპოქების კულტურას ასაზრდოებდა.

დაბოლოს, ლათინურად უნდა გადმომეტანა მონაკვეთები, რომელთა თარგმნაც თავად აბატ ვალეს არ მიუჩნევია საჭიროდ, ალბათ, ეპოქის სურნელის შესანარჩუნებლად. ერთადერთი მიზეზი მქონდა საამისოდ (იქნებ, ვცდებოდი კიდევ) – წყაროსადმი ერთგულება... ზედმეტი მოვაშორე, მაგრამ რაღაც დავტოვე და ვშიშობ, ვაითუ იმ უვარგისი მწერალივით მომივიდა, რომელიც თუკი ფრანგ მოქმედ პირს გამოიყვანს სცენაზე, უსათუოდ დააძახებინებს ხოლმე: „*parbleu!*“ და „*la femme, ah! la femme!*“.

და მაინც ეჭვებით ვარ აღსავსე. მართლა არ ვიცი, როგორ მეყო გამბედაობა, ორიგინალად წარმომედგინა ადსოს ხელნაწერი. სიყვარულს დააბრალებთ. ან, გნებავთ, ძველ და მრავალრიცხოვან აკვიატებათაგან თავის დაღწევის ერთგვარ მცდელობად ჩამითვალებთ.

ვინერ ხელნაწერს და დღევანდელი საზრუნავი არ მადარდებს. იმ წლებში, როცა ვალეს ტექსტი აღმოვაჩინე, ბატონობდა აზრი, რომ წერისას ანმყოს პრობლემებზე უნდა იფიქრო, სამყაროს შეცვლა დაისახო მიზნად. ახლა კი, ათი წლის გადასახედიდან, წიგნიერი კაცის (რომელიც თავის უზუნაეს ღირსებას უბრუნდება) ნუგეში ისაა, რომ უბრალოდ მწერლობის სიყვარულითაც შეიძლება წერა. ასე რომ, ახლა აღარაფერი მზლუდავს, თუნდაც მხოლოდ სიუჟეტისადმი ტრფივალთ მოგითხროთ მეღქელი ადსოს ამბავი. და კიდევ უფრო მამხნევებს და მანუგეშებს, რომ ეს ამბავი ასე უსაშველოდ შორეულია (ახლა, როდესაც გონების სიფხიზლემ მისივე ძილის

ნაშობი ურჩხულნი მიმოფანტა), ასე დიდებულად მოწყვეტილია ამჟამინდელობას, უსასრულოდ დაშორებული ჩვენს იმედებს, ეჭვებსა და უეჭველობას.

რადგან ესაა ამბავი წიგნებისა და არა ყოველდღიური უბადრუკობისა, და მისმა კითხვამ შეიძლება გვიბიძგოს, დიდ კემპელ¹⁰ მიმბაძველთან ერთად წარმოვთქვათ: „*In omnibus requiem quaesivi, et nusquam inveni nisi in angulo cum libro*“¹¹.

1980 წ. 5 იანვარი

---

¹⁰ კემპელი (თომას კემპელი, 1380-1471) – ბენედიქტელი მწერალი სქოლასტიკოსი, ავტორი „ქრისტეს მიბაძვისა“, რომელშიც გადმოცემულია ზოგადქრისტიანული ჭეშმარიტებანი.

¹¹ „სად არ ვეძიე სიმშვიდე და ვპოვე იგი ოდენ კუთხეში, წიგნით ხელში“ (ლათ.).